

XXIII

Десять неділь пізніше земля задубіла. Сонце ослонилося ніжною ослоною, і повільним летом падали сніжини тонкими зіздками без упину додолу.

.....
— Христос вступив в Івоніку!

— Він вступив у нього, зачинив йому уста, а зір відвернув від землі до себе. Виросло довге волосся і борода, а голова похилена набік, мов піддалася зовсім під терпеву корону,

— Господи, змилосердися над ним!

Так приповідала білоголова старуха людям, вертаючи селом, відпочиваючи то коло одної, то коло другої хати, та обпершися на грубу палицю і віддихуючи важко. Тяжко було волікти за собою майже столітні ноги... У торбині ж на плечах тяжіли ще милостині від Марійки.

— До нікого словечка не промовить. Хіба часом, рідко. Те, що дуже вже потрібне до обходу. Постарівся, подався і від трунків відрікся. Хоч і не пив ніколи, як інші люди, а відрікся. Бог знає, що в його душі заводиться. Часом спливе сльоза по лиці, та він, замітивши, що хтось її доглянув, зараз рукавом обітре. Завтра відбудеться п'ятий поминальний обід у нього. Щодня визирає свого Сава, а Сава не вертається.

— А Марія говорить. Що й заговорить, та заклене убійника. Сама воском стала. Про вмерлого майже не згадує. Виходить, що ніби через нього молодшого втратила...

— Кажу, не дай господи, як клене! Якби оце її прокльони сповнилися, не треба б йому й кари божої. Та б щоб ви знали, людоньки добрі! Вона ніби не та стала. Нічого не зачуєш від неї, лише Сава, Сава та й Сава. Губить душу свою в жалю. Що лише груди йому не подає. За пару днів мають обоє іти до суду. Через Саву. Чую, і Рахіра також...

— А що з Рахірою? — питалися люди.

— Та що? На поминках у лісі їла, як той голодний вовк, а очима лише то сюди, то туди стріляла. Не виділи, чи що? До неї й ніхто не приступав. Самі сиділи. Оноді, здивавши Марію недалеко Домніки, сміялася їй у лице й кликнула: «Добрі були пироги на поминках, матушко!» Щоб із нею! Воно без сорому на світ прийшло. Не до смаку мамі повибирали хлопці невістки. Про ніяку не хоче чути. Одна люта, як пекло, а Анна повдовіла, заки під вінець пішла.

— Близнята має...

— Та має. Кажуть, такі красні, що село таких не бачило. Сарака Докія побивалася нею. А вона все її по руках цілувала та плакала. «Мамцю моя добра, мамцю!» — говорила та й плакала.

— Чоловік із жалю ніж би собі в груди всадив, як її видить, — казав Петро, а Петро не то що, а чоловік раз...